General | | Actualitzat el 18/01/2020 a les 09:00

Antoni Armengol: «La vespa asiàtica no és més perillosa que les comunes»

Este veí de Sant Celoni té una empresa de control de plagues però, des de fa molts anys, estudia el comportament de la vespa velutina nigrithorax o asiàtica i assegura que per controlar-la cal actuar de manera coordinada i consensuada



Antoni Armengol envoltat de nius ded vespa velutina nigrithorax | Jordi Purtí

Des de fa temps que entre nosaltres hi conviu el que coneixem per vespa asiàtica però que el seu nom real és vespa velutina nigrithorax. La seua expansió es troba localitzada sobretot a les comarques gironines (Alt Empordà, Gironès, Garrotxa, La Selva, Ripollès i Pla de l'Estany), però la seua invasió ara per ara és imparable i els entesos ja fa temps que han avisat que ha arribat per quedar-se. Però és realment perillosa? Es disposen de recursos suficients i es combat de manera adequada per controlar-la? Quins són els sectors més afectats? Són algunes de les qüestions que hem plantejat a Antoni Armengol (Sant Celoni, 1966) propietari d'una empresa de control de plagues però, sobretot, un estudiós de la vespa velutina des de molt abans que arribés a Catalunya. De fet, a la seua pàgina web hi té un ampli espai dedicat a la vespa velutina.

- Com li neix l'interès per la vespa velutina, també coneguda com la vespa asiàtica?

- Ja ve de lluny. M'hi vaig començar a interessar abans que entrés a Catalunya quan veia les notícies de l'expansió que tenia des de França i a través d'articles de recerca vaig anar seguint la seva evolució i ja vaig entendre que algun dia arribaria a Catalunya i calia estar preparats per fer-li front.

- I a Catalunya ja fa temps que hi ha entrat. Hem de seguir pensant que és una espècie invasora o podem pensar que ja és autòctona?

- És exòtica invasora perquè causa danys a la biodiversitat o en segments com l'apicultura. Mentre sigui així sempre serà invasora. Quan una espècie exòtica s'ha integrat en els mateixos ecosistemes i a les xarxes tròfiques i no suposa un risc per ningú ni per cap animal, ni per les persones no es considera invasora, en el cas de la velutina sí.

- Hem d'estar preocupats?

- Bé, hem d'estar preocupats en diferents àmbits però també hem de ser molt més sensats en com s'està actuant amb la vespa velutina, des de molts mitjans de comunicació s'està fent molt sensacionalisme o alarmisme fins a posar notícies falses. Amb això no vull pas dir que no sigui un gran problema, realment, és un gran problema i l'hem d'afrontar amb la realitat. L'apicultura és el sector més damnificat ja que la pressió que exerceix als apiaris d'abelles, per caçar-ne i alimentar les larves, fa que aquestes no surtin de les caixes i pot produir la mort per inanició d'algunes caixes. De rebot té molta afectació al sector fructícola ja que les vespes adultes, a diferència de les larves que s'alimenta de proteïnes animals, s'alimenten de sucres i bàsicament les treu de les flors i de fruita madura. Per tant, quan hi ha nius propers a camps de fruita madura són capaces de devorar, tant per la quantitat com per voracitat que tenen, molta fruita.



Exemplar de vespa velutina Foto: Antoni Armengol

- I a la fauna?

- Sí, també s'alimenta de dípters i himenòpters que són pol·linitzadors i per tant pot afectar a xarxes tròfiques d'ecosistemes. Pot fer desaparèixer, tot i que és difícil fer estudis, alguns insectes especialitzats en pol·linitzar una planta determinada. Si aquests insectes desapareixen d'una zona aquella planta que pol·linitzen potser no pot evolucionar i potser també en depenen ocells, petits mamífers o altres himenòpters. Per tant, tot és una cadena, i es podrien crear desequilibris en xarxes tròfiques de petits i fràgils ecosistemes.

- I de l'alarma social què me'n diu...

- Sí, pel perill de picades. Aquesta segurament és la que ha esverat més. On hi ha més afectació, per lògica a més vespes, més risc de picada però la velutina, no és una vespa més perillosa que les comuns pel que fa a la seva picada. És una vespa molt tranquil·la si no la molesten. El que no hem de fer és acostar-nos al niu. Hi ha hagut algun mort per picada de vespa velutina i la premsa és on hi ha posat més pa que formatge i ha utilitzat un llenguatge poc adequat com "la vespa assassina", però els accidents han estat perquè algú ha topat amb el niu, ja sigui per un desbrossament de marges i bardisses o un treball forestal. I les morts que hi ha registrades fins ara són de gent al·lèrgica.

"Jo no sabia que era al·lèrgic i em van haver de venir a rescatar per una picada de vespa velutina"

- Ja què parlem de picades, vostè també va tenir una mala experiència en este sentit...

- Jo no sabia que era al·lèrgic i greu. Una sola picada i em van haver de venir a rescatar. Aquell dia no portava l'adrenalina, (me la vaig deixar a casa) tot i que no sabia que era al·lèrgic normalment ja la duia a sobre perquè m'havien picat altres vespes, les al·lèrgies les pots generar a través d'una sèrie de picades. El verí de la velutina és pràcticament idèntic de la vespa vulgaris, semblant a polistes i per tant, en aquell moment si m'hagués picat qualsevol d'elles m'hagués fet el mateix efecte. Segurament jo mateix no m'hagués pogut injectar l'adrenalina perquè em vaig marejar de cop i vaig perdre el coneixement, però la persona que m'acompanyava sí que me l'hagués pogut posar i vam haver d'esperar el SEM i els Bombers perquè m'atenguessin.

- S'està combatent bé la presència de la vespa velutina?

- Segur que no. Hi ha molt a discutir i molt a parlar. Tenim estudis científics d'investigadors de França que són els que hi porten més anys, també d'universitats de Galícia i d'altres països com Portugal, Anglaterra i Itàlia però el món científic diu una cosa i nosaltres anem per una altra via i el que es fa no ajuda a l'eliminació de vespa velutina. A l'Estat espanyol on hi ha més expansió és a Galícia i a Cantàbria o Astúries i allà s'està fent de tot i de qualsevol manera. S'hauria de treballar de manera coordinada i consensuada fent el mateix a tot el territori sinó no aconseguirem controlar-la. I parlo de controlar-la, no pas d'exterminar-la perquè això segur que no ho veurem mai. La solució potser hauria de venir del sector biològic i que es creï alguna feromona que ajudi a controlar les poblacions.

- Què es fa ara?

- De moment es fan trampeigs per capturar les reines a la primavera i a la tardor. La realitat és que se'n capturen moltíssimes, però en aquella zona on es trampeja si té afectacions de territoris propers que no es fa, tornen a infestar-se i, per tant, podem estar trampejant tota la vida i tindrem reinfestacions de territoris o municipis de comarques del voltant i tornarem a tenir nivells semblants de vespa velutina. Per a la retirada o neutralització dels nius, es fan servir molts sistemes diferents.

"Per combatre la vespa velutina s'utilitzen molts mètodes diferents"

- Com quins?

- S'utilitzen perxes extensibles amb bombes manuals per injectar insecticida dintre el niu, drons, biocides, pirotècnia homologada per fer esclatar els nius, o cremar-los (que comporta molt de risc en bosc mediterrani). Cada tipus de neutralització té uns costos, uns riscos i uns avantatges. De moment hem de fer servir diversos sistemes, però des de fa alguns anys nosaltres ens hem decantat principalment per l'AsiàticWaspBall per molts motius, i ara per a millorar-lo. Nosaltres hem desenvolupat un producte natural i després de tres anys de recerca i de centenars de proves fa pocs dies que hem aconseguit eliminar totalment un niu amb només 20 ml de producte i després al Baix Montseny encara tenim l'ajuda de la mallerenga carbonera, un ocell especialitzat en menjar-se les larves que queden dins una vegada s'han eliminat les vespes.

En el sector de control de plagues, amb la velutina estem tenint molt d'intrusisme, per poder fer tractaments i retirada de nius a tercers cal ser com a mínim, empresa registrada a salut pública (ROESP) i complir amb diferents reglaments de la Comunitat Europea i Reials decrets, i estem veient anuncis de falses empreses i fins i tot ajuntaments que les contracten, al final això pot generar una sèrie de responsabilitats, tant pel qui fa la feina com a qui el contracta.



Evolució de l'eliminació d'un niu amb productes naturals: Niu amb molta activitat, aplicació del producte i la mallerenga carbonera Foto: Antoni Armengol

- Catalunya és un territori propici per la vespa velutina?

- Sempre es deia que a Catalunya l'expansió seria més lenta que a altres territoris. De fet, el clima d'on ve la vespa velutina és molt semblant al clima Atlàntic. Humitat, pluja i temperatures que no solen ser superiors als 30 graus. A la velutina no li agrada les altes temperatures. Amb les dades de seguiment d'aquest any hem pogut veure que, per exemple a la zona del Baix Montseny, hem trobat nius primaris morts per efecte de les altes temperatures d'aquest estiu.

"La seva expansió al Baix Montseny l'any 2019 ha disminuït en relació l'any passat, però ha crescut la construcció de nius en cases, edificacions i a terra mateix"

- Quina evolució ha tingut al Baix Montseny?

- al 2016 vam trobar els dos primers nius, a Sant Celoni i Gualba. El 2017 cinquanta-un nius, un creixement considerat normal. El 2018 cent-cinquanta tres nius, triplicant les dades de l'any anterior però es nota que ja comença a tenir una saturació ja que vàrem trobar nius depredats entre reines. L'any 2019, amb l'ajuda de les temperatures altes de l'estiu, n'hem detectat cent-quaranta-un, gairebé un vuit per cent menys que l'any anterior. Aquest any 2020 podrem determinar millor si és només la casuística de les temperatures altes o bé si és el seu equilibri natural. De tota manera aquest any hem tingut un canvi en ubicacions dels nius, i s'han incrementat molt els fets a terra, o a poca alçada, i els fets en cases, parets, finestres, o sota ràfecs de teulada. Aquests són els que tenen més risc per les persones, sobretot quan no els tenim controlats.

Des de l'arribada de la vespa velutina al Baix Montseny estem portant un estudi molt exhaustiu de tots els nius, a fi de poder ajudar a millorar-ne monitoratges i localitzacions, ens falta però més ajut d'alguns ajuntaments a facilitar dades dels nius que han tingut.

- Per tant, hi ha altres sectors afectats?

- En certs sectors com el treball forestal, esports i activitats a l'aire lliure o el sector de la jardineria valdria la pena que fessin una petita formació per aprendre a detectar visualment si en el terreny hi pot haver un niu de vespa velutina. I com es comporta aquesta en situacions diverses.

- Quins recursos falten per combatre-la amb garanties?

- En falten molts i l'econòmic només n'és un. S'haurien de crear equips multidisciplinars integrats per professionals del món de l'apicultura, el control de plagues, administracions, tècnics de medi ambient, i que coordinés les intervencions a tot Catalunya, i de manera consensuada. És important eliminar els nius, però tant o més poder detectar-los prematurament. Però de poc serveix fer intervencions en un municipi, si al del costat no ho fan. Fa falta donar molt bona informació a la població.



Un niu de vespa asiàtica fet amb cera Foto: Antoni Armengol

- És un animal intel·ligent?

- S'adapta molt a les fluctuacions de temperatures i al medi. Uns nius poden acabar del tot el seu cicle a principis de desembre i d'altres a mitjans de gener, fins i tot en un cas un niu a Breda va tenir activitat fins el 9 de febrer!. Com a curiositat, he pogut documentar com per primera vegada la vespa velutina ha construït un niu amb cera. Res a veure amb el material que utilitza sempre que és la cel·lulosa, sigui directament de paper, fusta d'escorça, fusta de construccions, fulles, molses...

- Una de les seves curiositats que té ara és esbrinar si esta vespa velutina nigrithorax d'una mateixa espècie pot tenir característiques diferents...

- El fet de despenjar i analitzar sempre els nius i mirar d'entendre coses m'ha ajudat a detectar que en un mateix niu de nigrithorax hi havia vespes velutines que tenien un patró de color anòmal, diferent al de la nigrithorax, tant en la part del cap com en el tòrax. L'espècie nigrithorax rep el nom perquè el tòrax és totalment negre, aquestes hi tenen quatre punts grocs i el cap totalment taronja com a altres subespècies de velutina. A Àsia hi ha tretze subespècies que tenen patrons de color diferents. Tant podria ser que tingui una relació amb altres races de l'àrea geogràfica d'origen, com que sigui una mutació accidental, una anomalia sense més explicació. El seu ADN està sent analitzat per una universitat, haurem d'esperar resultats per si ens poden treure de dubtes.



Exemplar de vespa velutina amb coloració anòmala trobada en un niu de nigrithorax al Baix Montseny Foto: Antoni Armengol